

הרב אריה לוין זצ"ל - "רב האסירים"

כמים חיים

בנשיאותו של הרב חיים אידלס שליט"א

בהוצאת ע"ר "איש צדיק היה" 580546158

גליון מספר 189

כ"ב תשרי
תשפ"א

שמחת תורה - וזאת הברכה

דרך חיים

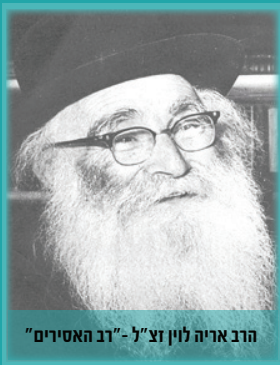
בארץ ישראל מכנים בשם 'שמחת תורה'. מה הטעם לעניין זה? בפרשת וזאת הברכה אותה נקרא בשמיני עצרת אנו אומרים "אשריך ישראל מי כמוך עם נושע בה' מן עזרך ואשר חרב גאותך ויכחשו איביך לך" (דברים לג כט). מפרש הספרי שישראל אומרים "מי כמוך באלים ה'" ורוח הקודש אומרת כנגדם "אשריך ישראל מי כמוך". ומהו אותו "מן עזרך ואשר חרב גאותך"? מה שהקב"ה מעיד עליו אתם עשיתוני חטיבה אחת בעולם שנאמר "שמע ישראל ה' אלהינו ה' אחד", ואני אעשה אתכם חטיבה אחת בעולם שנאמר "ומי כעמך ישראל גוי אחד בארץ" (ברכות ו).

בחג הפסח, חג החירות, נגאלנו מטומאת מצרים והפכנו להיות לעם סגולה. הקב"ה קורא לו חג המצות לרמז ולהזכיר את החיבה שלנו אל הקב"ה, באמונה הגדולה שלנו בה' ובמשה עבדו שמיד הקשבנו לדברו בהכנת המצות. על אמונה זו נאמר "זכרתי לך חסד נעורייך אהבת כלולתיך לכתך אחרי במדבר בארץ לא זרעה". על מעלתנו קורא הקב"ה לחג חג המצות, אך אנו לעומת זאת קוראים לו חג הפסח, להזכיר את חסדי ה' הגדולים, שעל אף שהיינו שקועים במ"ט שערי טומאה ("הללו עובדי ע"ז והללו עובדי ע"ז") והיינו על פי פחת-ה' ראה את ניצוץ הקודש שבליבותנו ולכן פסח על בתינו ולא נתן את המשחית לבוא אל בתינו לנגוף. זוהי גדולת ה' שעשה עמנו, ועל שמה אנו קוראים לחג זה חג המשך בעמוד הבא

"שבעת ימים תחג לה' אלהיך במקום אשר יבחר יהוה כי יברכך ה' אלהיך בכל תבואתך ובכל מעשה ידיך והיית אך שמח" (דברים טז טו), למדו חכמים (סוכה מח.) מהמילה "אך" - לרבות לילי יום טוב האחרון לשמחה. ותמהו רבים שמילת "אך" באה תמיד למיעוט ולא לרבות. בדרשה שדרש הגאון ר' שלמה וולקין לאחר השואה הסביר על הפסוק שלפני כן "ושמחת בחגך אתה ובנך ובתך ועבדך ואמתך והלוי והגר והיתום והאלמנה אשר בשעריך" (שם יד-) בישראל היו משפחות מסועפות שמהגיעו ימי החג היה הרבה במה לשמוח, כל אחד מסובה סביב שולחנו וכל בניו כשתילי זיתים סביבו. ואילו עתה, לאחר השואה, נשאר אחד מעיר ושניים ממשפחה, וכל מה שנשאר זה "היתום והאלמנה" ובכל זאת מצוה הפסוק בסמוך "והיית אך שמח". אמנם זהו לישון מיעוט, משום שבא ללמדך שגם אם נתמעטה משפחתך עד אשר נשאר אתה לבדך - "והיית אך" בכל זאת עליך להיות "שמח". הדברים, להבדיל כמובן, תקפים גם בימינו אלה. רבים חגגו את החג לבד, אם כי משפחתם בריחוק הגוף וקירוב הלב, בכל זאת "והיית אך שמח" גם בתוך אותו המיעוט.

ביאור נפלא נוסף יש מהציץ אליעזר (חלק כב); עם ישראל משתמשים בשמות שונים משמות החגים המוזכרים בתורה. חג הפסח נקרא חג המצות, והיום השמיני של סוכות נקרא שמיני עצרת, אותו אנו

הרב אריה לוין זצ"ל - "רב האסירים"

כמים חיים

בנשיאותו של הרב חיים אידלס שליט"א

בהוצאת ע"ר "איש צדיק היה" 580546158

דרך חיים

הפסח.

ובשמחת תורה, לו התורה קראה שמיני עצרת, שהיא "עצרת תהיה לכם", כלשון המדרש (סוכה נה:) "הני שבעים פרים כנגד מי - כנגד שבעים אומות. פר יחידי למה - כנגד אומה יחידה. משל למלך בשר ודם שאמר לעבדיו: עשו לי סעודה גדולה. ליום אחרון אמר לאוהבו: עשה לי סעודה קטנה, כדי שאהנה ממך". הקב"ה מדגיש את מעלתנו במה שהוא קורא לחג זה עצרת, שבזה באה לידי ביטוי אהבתו אלינו. אנו לעומת זאת מדגישים "ברוך הוא אלהינו שבראנו לכבודו, והבדילנו מן הטועים, ונתן לנו תורת אמת", משעבדים את כל כולנו אל תורתו ושמחתה. בזה אנו מביעים את הקשר האמיץ שלנו אל נותן התורה. התורה היא חיינו, כמו שאומר רבנו סעדיה גאון (אמונות ודעות ג) "כי אומתנו איננה אומה כי אם בתורתיה". על התורה הקדושה השלכנו נפשנו מנגד, עברנו באש ובמים בעבורה, ועל כן שינינו את שם החג מ'שמיני עצרת' ל'שמחת תורה', מהשבח שלנו לשבחו של ה' יתברך בנתינת תורתו לנו.

חג שמח! פיתקא טבא!

הרב אריה לין זצ"ל - "רב האסירים"

כמים חיים

בנשיאותו של הרב חיים אידלס שליט"א

בהוצאת ע"ר "איש צדיק היה" 580546158

בדרכו של ר' אריה

כל ימיו היה משתדל ר' אריה לעשות הכל בעצמו, ולא הרשה לאיש לשמשו.

פעם אחת הוא בא מהמקווה בערב שבת קודש, ובדרכו לתפילת מנחה גדולה בשכונת 'זכרון משה' פגש בו אברך אחד, אשר ביקשו כי ירשהו לסייעו ולשאת את חבילתו הקטנה שהייתה מונחת בידו, אך ר' אריה סירב.

התחנן האברך ואמר: "ואיל נא רבנו לזכותי במצוה זו. של שימוש חכמים". "האם באמת ובתמים מאמין אתה כי הנני תלמיד חכם?" שאלו ר' אריה. "אין לי ספק בכך כי כבודו תלמיד חכם גדול", השיב האברך. "אם כך", ענה ר' אריה, "מבקש אני לקיים בעצמי מצוה זו של שימוש תלמידי חכמים".

(צדיק יסוד עולם עמוד 325)

הרב אריה לוינצ'ל - "רב האסירים"

כמים חיים

בנשיאותו של הרב חיים אידלס שליט"א

בהוצאת ע"ר "איש צדיק היה" 580546158

הלכה ומנהג

בליל שישי ויומו יחול הושענא רבה, שלפי דברי הזהר הוא זמן מיוחד לתשובה ותיקון הדין שנחתם ביום כיפור, משום שבו ביום מעבירים מלאכי מרום פתקים בעניין דינו של אדם. לכן נוהגים לברך איש את רעהו ב"פתקא טבא". הושענא רבה הוא גמר החיתום, היום האחרון של חיתום הדין, לכן מרבים בו בתפילה ובתשובה מעין יום כיפור. ר' יחזקאל לוינשטיין צוק"ל כותב שיום כיפור והושענא רבה שווים בעניינם מלבד התענית, ועשרת הימים שבין יום כיפור להושענא רבה הם מעין עשרת ימי תשובה שבין ראש השנה ליום כיפור. בימי חג הסוכות האדם נבחן האם הוא עומד בקבלות אותן קיבל בימי התשובה ועל פי זה נחתם דינו.

הוזכר בירושלמי (ראש השנה פ"ד) על הכתוב "ואותי יום יום ידרושון" - 'זו תקיעה וערבה'. תקיעה היא סימן לתחילת הדין בראש השנה וערבה להושענא רבה שהיא חיתום הדין. השבלי הלקט (סימן שעא) כותב שיש הנוהגים להישאר ערים בליל יום הערבה ולעסוק בתורה מבראשית עד וזאת הברכה, משום שעד שמחת תורה ניתן להשלים את כל מה שהחסיר בשנים מקרא ואחד תרגום במהלך השנה. במחזור ויטרי אף מובא לומר 'נשמת' וקדושה כביו"ט וכן שאר תפילות החג. היו שאף נהגו להתענות ממש בהושענא רבה. עוד יש מנהג שנהגו להקיף את הר הזיתים בהושענא רבה, שישנה קבלה מרב האי גאון שאם יקיפו שלוש מאות כהנים את הר הזיתים בהושענא רבה יקרבו בזה רגלי משיח צדקנו, ורמז לכך הוא בקריאת הפטרת גוג ומגוג בשבת חול המועד סוכות בשנים שאינה חלה ביו"ט ראשון.

הרוקח כותב שביום זה מרבים תפילה במהלך ההושענות ובסיומן על המים, משום שיום זה מרובה בקרבנות, ואנו יודעים שבעוון נדרים גשמים נעצרים, ולכן הביאו את הקרבנות ביום זה כשהמזבח מוקף בעצי ערבה ובזה אומרים ש'מה שנדרנו הבאנו - אף אתה לא תעצור, וכשם שערבה זו גדלה על המים כך תיתן לנו מים'. הלבוש כתב שיש להרבות בנרות כמו שמרבים ביום הכיפורים. עוד נוהגים אחר ההלל להתיר את איגוד הלולב "כפת תמרים" חסר ו', כלומר שכופתים את הלולב באגודה למשך ששה ימים ולא יותר מכן. מביא המטה משה שיום זה בו משכימים מתוך שמחה הוא אחד מאותן ההשכמות הנרמזות ב"וישכם אברהם" - אב (שנוהגים להשכים בט' באב עפ"י דברי השע"ת סי' תרסד), בריאת עולם (דברי הפוסקים להשכים קודם הנץ בראש השנה), רבה (צומא רבה של יום הכיפורים), הושענא רבה, מגילה (פורים). האשכנזים נוהגים שהחזן לובש קיטל. אחר סיום אמירת ההושענות מניחים את המשך בעמוד ההבא

הרב אריה לוין זצ"ל - "רב האסירים"

כמים חיים

בנשיאותו של הרב חיים אידלס שליט"א

בהוצאת ע"ר "איש צדיק היה" 580546158

הלכה ומנהג

ארבעת המינים ונוטלים חמש ערבות ומוסיפים תפילת על הורדת המטר ולאחר מכן חובטים בהן חמש פעמים. אדם שמתפלל ביחידות חובט גם כן עם הערבה על הרצפה במקום תפילתו.

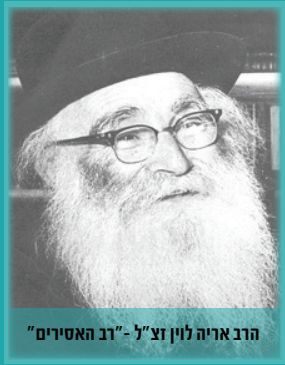
טרם כניסת שמיני עצרת נוהגים לאכול מעט בסוכה ולומר תפילה על היציאה מהסוכה: "יהי רצון מלפניך ה' אלהינו ואלהי אבותינו כשם שקיימתי וישבתי בסוכה זו כן אצכה לשנה הבאה לישוב בסוכה של לויתן". ויש מוסיפים: "רבונא דעלמא, יהא רעוא מן קדמך שאותן מלאכים הקדושים השיכים למצות סכה ולמצות ד' מינים לולב ואתרוג הדס וערבה, הנוהגים בחג הסוכות הם יתלו עמנו בצאתנו מן הסכה ויכנסו עמנו לבתינו לחיים ולשלום. ולהיות תמיד עלינו שמירה עליונה ממעון קדשך, ולהצילנו מכל חטא ועון ומכל פגעים רעים, ומכל שעות רעות המתרגשות לבא לעולם. ומערה עלינו רוח מפורם. וחדש כליותנו לעבדך באמת באהבה וביראה. ונתמיד מאד בתלמוד תורתך הקדושה ללמוד וללמד. וזכות ארבעה מינים ומצות סכה יעמוד שתאריך אפך עד שובינו אליך בתשובה שלימה לפניך. ונתקן כל אשר פגמנו. ונצכה לשני שלחנות בלי צער ויגון אני ובני ביתי ויוצאי חלצי. ונהיה כלנו שקטים ושלווים דשנים ורעננים. ועובדי השם באמת לאמתו כרצונך הטוב בכלל כל בני ישראל. יהיו לרצון אמרי פי והגיון לבי לפניך ה' צורי וגואלי".

שמיני עצרת הוא רגל בפני עצמו, ולכן טרם כניסת הרגל מקפידים הגברים לטבול לטהרתם, ובשנה זו שאין הדבר אפשרי נסתפק בטבילת מ' סאה שאובים למי שהדבר בידו או ברחיצת ט' קבין. ויש שמקפידים להיטהר גם טרם תפילת שחרית של יום הושענא רבה.

הנשים מדליקות נרות כבכל ערב יום טוב, ומברכות עליהן "להדליק נר של שבת ויום טוב". בנות אשכנז נוהגות לברך שהחיינו בשעת הדלקת נרות ובנות ספרד יוצאות בברכת הבעל בשעת הקידוש. הטעם שאומרים "שהחיינו" על אף ששמיני עצרת הוא חלק מחג הסוכות משום שכאמור חז"ל הגדירו שהוא נחשב כרגל בפני עצמו. מרבים בריקודים עם ספרי התורה, ועושים ז' הקפות עם הספרים סביב הבימה. גם מניינים שמתקיימים מחוץ לבית הכנסת יקיפו עם הספרים את מקום קריאתם בתורה. ויש להקפיד ביתר שאת על מרחק ראוי בין המקיפים, וכמובן שלא לרקוד תוך נתינת יד איש לרעהו. אדם המתפלל ביחידות או ציבור בלא ספרי תורה אין עושים הקפות כלל, שלא ניתקנו אלא עבור ספרי התורה וביציבור.

המשך בעמוד ההבא

הרב אריה לויין זצ"ל - "דב האסירים"

כמים חיים

בנשיאותו של הרב חיים אידלס שליט"א

בהוצאת ע"ר "איש צדיק היה" 580546158

הלכה ומנהג

טרם סיום תפילת ערבית נוהגים לקרוא את תחילת פרשת "וזאת הברכה". בשחרית שבים ועושים הקפות ונוהגים להעלות את כל המתפללים לתורה בחמשת העליות הראשונות, ולשם כך שבים וקוראים את פרשת וזאת הברכה מתחילתה עד העלייה החמישית עד אשר ייכלו העולים. גם בשנה זו ראוי לנהוג במנהג זה, כאשר כמובן נישמר ביתר שאת להעלות את העולים לתורה עם מסיכה בלבד, תוך עמידתם במרחק האפשרי מהבעל קורא (והטוב ביותר שיקראו בעצמם), וייגעו בספר התורה עם כפפות או נייר טישו לאחר שחיטאו ידיהם כראוי באלכוהול. לעליה השישית מעלים את חתן התורה שנבחר לסיים את התורה, ואחריו מעלים את חתן בראשית לקריאת תחילת פרשת בראשית. לאחר שקראו את פרשת בראשית מעלים אדם אחר לקרוא במפטיר את קרבן היום ואת ההפטרה.

קודם תפילת מוסף או קודם חזרת הש"ץ נוהגים להתפלל תפילת הגשם, ומאז והלאה מוסיפים "משיב הרוח ומוריד הגשם" בכל תפילה (אמנם "ותן טל ומטר לברכה" לא מוסיפים עד ז' בחשון). אדם המתפלל ביחידות אינו אומר תפילת הגשם, אך מוסיף את הזכרת "משיב הרוח ומוריד הגשם" בתפילת מוסף.

יש הנוהגים לעשות הקפות שניות להראות חיבה נוספת לתורה, אמנם בשנה זו יש להימנע מכך בשל הסכנה הבריאותית. בצאת החג מברכים איש את רעהו בברכת "חורף בריא", ויש לעשות סעודת 'מלוה מלכה' כבכל מוצאי שבת קודש.

הרב אריה לוין זצ"ל - "רב האסירים"

כמים חיים

בנשיאותו של הרב חיים אידלס שליט"א

בהוצאת ע"ר "איש צדיק היה" 580546158

שו"ת

עם הרב חיים אידלס

שאלה |

שלום הרב, הרב כתב בעבר בתשובה בעלון שאסור להוציא ספר תורה אל הציבור המתפלל מחוץ לבית הכנסת או במנין רחוב, ברשות המנין שלנו ספר קבוע עבור המנין, אם כן כיצד עלינו לנהוג?

תשובה |

יש להקפיד להשיג ארון קודש כך שנוציא את ספר התורה יחד עם הארון מתחילת התפילה. וצריך להקפיד בדבר מאד שלא להביא את ספר התורה רק עבור קריאת התורה, כי כפי שביארנו שם הזהר מאריך מאד בחומרת הדבר.

ואף על פי שיש החוששים להוציא את ארון הקודש משום העוברים ושבים ברחוב שלא תמיד נוהגים כשורה ובצניעות, ניתן להעמיד את הארון בקרן זווית, או בכניסה לאחת החצרות כך שמכוסה מעט מפאת כבודו, אך ראוי מאד להשתדל בדבר.

ואם אין אפשרות להביא ארון קודש על כל פנים יביאוהו בתחילת התפילה ויניחוהו מכוסה בטלית עד שעת הקריאה. אך ראוי להשתדל ביותר לדאוג לארון הראוי לו לפי כבודו.

בענין זה נוסף שהעולה לתורה מחוייב בניקוי ידיו קודם ואחר הנגיעה ב'עץ החיים' של ספר התורה, וכן המגביה והגולל, ולאורך כל הקריאה ישמרו העולה והקורא על עטיית מסכה על פניהם. כמובן הגבאי יכול וצריך לעמוד במרחק מבעלי הקריאה. אך העולה לתורה ישמור מרחק תוך שיכול לראות כראוי את הפרשיה אותה אנו קוראים מתוך הקלף.

בשורות טובות במהרה, רפואה שלמה לכל עם ישראל וחג שמח!

